

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1905-BEN.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége eddigi szokásához híven 1905. évi működéséről is részletes jelentésben számolt be, mely hű képet nyújt a vidéki könyvtári ügy mai állapota felől.

A társadalmi tényezők által fenntartott tudományos közgyűjtemények közül az 1905. évben 69 intézet tartozott a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének hatáskörébe.

Ez intézetek közül Nógrád vármegye balassagyarmati múzeuma, a komáromi vármegyei könyvtár, Gömör vármegye rimaszombati múzeuma és a szamosújvári örmény múzeum ez évben vétettek fel az állami felügyelet alatt álló tudományos közgyűjtemények sorába s ugyanekkor terjesztetett ki a felügyelet a nagyenyedi ev. ref. Bethlen-főiskola természetrajzi gyűjteményeire.

Ezzel szemben a nagyszebeni Kárpát-Egyesület múzeuma előző évben kifejezett óhajtására töröltetett a főfelügyelőség intézetei sorából s a felügyelet joga e gyűjteménnyel szemben csupán az állami segélyből eredő tárgyak ellenőrzésére tartatott fent. És így a főfelügyelőség hatáskörébe tartozó közgyűjtemények száma ez évben hárommal gyarapodott.

E gyűjtemények szükségleteire és a könyvtári és múzeumi ügy fejlesztésével járó egyéb kiadások fedezetéül az 1905. évi állami költségvetésben 238,240 korona hozatott előirányzatba, mely összegből a rendes kiadásoknál az országos főfelügyelőség szükségleteire 31,240 korona, a tudományos közgyűjtemények szükségleteire 118,000 korona, a rendkívüli kiadásoknál építkezési és beruházási szükségletekre 89,000 korona volt fedezetül szánva.

Ezek a javadalmi tételek a főfelügyelőség szükségleteinek rovataánál 1860 koronával, a gyűjteményekénél 39,000 koronával, összesen

tehát 40,860 koronával multák felül az előző évi költségvetésben megállapított javadalmat.

E többlet azonban költségvetési törvény hiányában nem volt folyósítható s az államháztartás menetében beállott fennakadás miatt a kormány az 1904. évi költségvetés keretei között gondoskodott a főfelügyelőség kiadásainak fedezéséről, mely összesen 191,740 koronában volt megállapítva. Ehhez a javadalomhoz járult az előző évben felhasználatlanul maradt 13,164·96 korona, valamint az 1904. évi javadalmi többletből ez év folyamán kiutalványozott 2340 korona. Ekként 212,884·96 koronát tett ki az az összeg, a mely a múzeumi és könyvtári ügy fejlesztése terén a főfelügyelőségre váró föladatakhoz rendelkezésre állott.

Anyagi eszközei felhasználásánál a főfelügyelőség ez évben is az eddigi gyakorlat által igazolt eljáráshoz ragaszkodott, pénzbeli segélyekkel és adományokkal járulva a hatáskörébe tartozó tudományos gyűjtemények gyarapításához, fentartási szükségleteik fedezéséhez és segédkezet nyújtva nekik ama törekvésükben, hogy alkalmas helyiségben, szakszerűleg felállítva, avatott gondozás alatt tölthessék be rendeltetésüket.

A könyvtári czélokra szétosztott állami segélyek összege a rendes segélyek czimén 28,000, rendkívüli segélyek czimén 21,000, összesen 49,000 koronát tett ki.

Az a körülmény, hogy a költségvetési előirányzat alapján megállapított 40,860 korona többlet nem volt folyósítható, jelentékeny mértékben megbénította a főfelügyelőséget a gyűjtemények egyéb szükségletei kielégítésére irányuló törekvéseiben. Az évi segélyek ugyanis e többlet reményében állapítatván meg, a főfelügyelőségnek a gyűjtemények egyéb szükségleteinek kielégítésénél kellett a megzavart egyensúly helyreállítására törekednie.

Ekként a főfelügyelőség az előirányzott 21,500 korona helyett csak 13,814 korona 35 fillért fordíthatott a gyűjteményekben való elhelyezésre alkalmas könyvtári anyag beszerzésére.

A beszerzések e rovatából vétetett meg gróf *Kreith* Bélától 600 koronáért az 1849. évi aradi foglyoktól származó autogrammok gyűjteménye.

A könyvtárak gyarapítására szánt diszmunkák és szakkönyvek közül pedig a Breviarium Grimani hasonmás kiadásának két példányban való beszerzése 852 korona 88 fillérrel, *Divald* Kornél

»Sárosvármegye szövött emlékei« című kiadványának 400 példányban történt megvásárlása 800 koronával, a gróf *Zichy Jenő* Ázsiai utazása cz. munka 10 példánya vételára 1. és 2-ik részletének törlesztése 464 korona 80 fillérrel és az 1896-iki ezredéves orsz. kiállítás történelmi emlékeit tárgyaló díszmunka 30 példánya 3000 koronát kitevő vételárának negyedik részlete fejében 600 korona terhelte a könyvtári javadalmat.

Ezenkívül gyarapítási és berendezési célokra a főfelügyelőség közvetlen rendelkezésére álló javadalmából:

a pécsi városi múzeumnak a *Mátyás* Flórián hagyatékából megvásárolt könyvtára 2500 koronát kitevő vételárának első részlete fejében 1500 koronát,

Tolna vármegye szegszárdi múzeumának pedig könyvtári helyisége átalakítására 1778 korona 79 fillért utalványozott.

A könyvtárak gyarapítása céljából a Magyar Könyvszemle 1878—1904. évi teljes folyama 26 kötetben megküldetett a nyitrai vármegyei múzeumnak és a főfelügyelőség hatáskörébe tartozó intézetek között szétosztott a Magyar Minerva III. évfolyama 65 példányban. Továbbá a vallás- és közoktatásügyi miniszter ajándékából a Szepes vármegye művészeti emlékei című mű I. része 57 példányban és a *Jellinek*-féle Internationale Bibliographie cz. folyóirat I—II. évfolyamának 7 példánya. A főfelügyelőség által beszerzett anyagból a kassai múzeum nyilvános könyvtárának címjegyzéke 48 példányban, *Divald* Kornél Sáros vármegye szövött műemlékei cz. munkája 58 példányban, a Magyar Nemzeti Múzeum ajándékából a múzeum 1904. évi jelentése 68 példányban és a Magyar Könyvszemle 1904. IV.—1905. I—III. füzetei 48, illetve 49 példányban, a magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlései állandó központi választmányának ajándékából »A II. pesti gyűlés munkálatai«, 24 példányban, »A III. beszteerczebányai gyűlés munkálatai« 29 példányban, »A XVII. győri gyűlés munkálatai« 47 példányban, »A XVIII. előpataki gyűlés munkálatai« 17 példányban, »A XXIII. buziás—temesvári gyűlés munkálatai« 20 példányban, »A XXVII. pécsi gyűlés munkálatai« 5 példányban, »Brassó város monographiája« 32 példányban és »*Hunfalvy* János előadása az éghajlat változóságáról« 48 példányban került szétosztásra. Magánosok adományai közül *Fraknoi* Vilmos művei a szerző ajándékából 174 példányban, *Fejérpataky*

László »A pannonhalmi apátság alapító levele« cz. műve szintén a szerző ajándékából 54 példányban, *Csapó* Ida naplója *Csapó* Vilmos adományából 30 példányban és dr. *Cserni* Béla »A tanító és a régészet« és »A szárazság a régészet szolgálatában« című füzetei 28 példányban, s ugyane szerző »A rómaiak aranybányászata Dáciában« című füzete a szerző ajándékából 40 példányban osztattak szét a felügyelet alatt álló intézetek között, és *Cserni* első helyen említett két füzetéből még 32—32 példány az Országos Tanács rendelkezésére bocsátott. Végül a Grimani-Breviarium III. és IV. kötete, miként az előző kötetek, szintén a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában nyert letétként elhelyezést.

A könyvtárak szaporulatához jelentékeny anyaggal járulnak még a nyomdatermékek sajtóügyi köteles példányai, melyek tudvalevőleg a köteles példányokról szóló törvény életbeléptetése óta az Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtárán kívül a budai könyvtár, a debreczeni ev. ref. főiskola könyvtára, a győri városi könyvtár, a kassai múzeum, a nagyvárad kir. jogakadémia könyvtára, a pécsi városi múzeum, a pozsonyi városi közkönyvtár, a selmeczbányai városi múzeum, a szegedi Somogyi-könyvtár, a szombathelyi múzeum és a temesvári városi könyvtárnak anyagát gyarapítják. A főfelügyelőség felhívására a győri, kassai, pozsonyi, szegedi, szombathelyi és temesvári könyvtárak adtak felvilágosítást az 1898—1904. években e czímen beérkezett anyag felől. E jelentések szerint a köteles példányokból eredő önálló nyomtatványok száma e hat könyvtárnál 7 év alatt 6970 darabot, az apró nyomtatványoké 120,152 darabot tett ki. Az 1905. évi gyarapodásról a gyűjtemények állapotáról szóló részben emlékezünk meg.

A jelentés további folyama az áll. felügyelet alatt álló tudományos közgyűjtemények állapotáról, az év folyamán az állam és a társadalom részéről fejlesztésük érdekében tett intézkedésekről és azok eredményeiről ad számot. Ebből a részből egész terjedelmükben közöljük azokat az adatokat, a melyek a könyvtárak ügyeire vonatkoznak, vagy azokkal összefüggésben állanak.

Alsókubinban az árvavármegyei Csaplovics-könyvtár építkezésének ügyében az eddigi halogatást örvendetes fordulat váltotta fel. A 39,828.15 korona értékben kiírt és 1905. április hó 4-én megtartott árlejtési tárgyalás eredményre vezetvén, a jelentkező vállalkozóval a munka iránt a szerződés oly értelemben

kötetett meg, hogy az épületre kiírt munkálatok ez évi október 15-ére teljesen elkészítendőek. Vállalkozó szerződési kötelezettségének eleget tévén, a vármegyei alispán az államépítészeti hivatalt az épület befejezésére vonatkozó pótköltségvetés kidolgozására utasította, melynek elkészülte után a további munka a jelentkező vállalkozónak oly szerződési kötelezettséggel fog átadatni, hogy az épületet teljes egészében jövő 1906. évi szeptember hó 1-én tartozik a vármegyének átadni.

Az államsegély ez évben is a könyvtár rendezésére használtatott fel. Az év folyamán összesen 7767 könyvtári czédula készült; a könyvtárnok pedig befejezte a könyvtár anyagának osztályozását s ezzel kapcsolatban az elkülönítve felállítandó czimiliumok kiválasztását.

A könyvtár állománya a lefolyt esztendőben ajándék útján 180 darabbal gyarapodott.

Anyagából 17 olvasónak 53 mű 60 kötete kölcsönöztetett ki.

Aradon a Kölcsey-Egyesület gyűjteményei gondozására mult évben szervezett s még az év végén megüresedett könyvtárnok-és múzeumóri állás január elején *Losonczy* Zoltán helybeli lap-szerkesztővel töltetett be.

Az egyesület gyűjteményei közül a lefolyt esztendőben a könyvtár ajándék útján 205, vétel útján 162, összesen 367 darabbal gyarapodott. Vételre fordított az egyesület saját pénztárából a könyvtárnál 600 korona.

Az egyesületi gyűjtemények törzsanyagának állománya az év végén a könyvtárnál 37,440 db. volt.

Az egyesületnek az államsegélyből könyvtári czélokra 1905-ben 1000 korona állott rendelkezésre, melyet miként az előző években, most is az *Atzél*-könyvtár vételárának törlesztésére fordított s a gyűjtemények öre tiszteletdíjának pótlására folyósított 800 korona, mely teljes összegében fel lett használva. E segélyeken felül az orsz. főfelügyelőség a magas minisztérium megbízásából *Kreith* Béla gróftól 600 koronáért egy az aradi 1849-iki foglyok aláírását tartalmazó, 156 levélből álló albumot szerzett meg, mely állami letétként nyert az egyesület erekllye-múzeumában elhelyezést.

Az egyesület könyvtárából 152 nyitási napon mintegy 14,000 db kölcsönöztetett ki.

Aranyosmaróton Bars vármegye múzeuma az újonnan átalakított vármegyeházában nyert megfelelő helyiségeket, melyek azonban az 1905. év folyamán még nem voltak átadhatók a nyilvánosságnak.

A múzeum gyűjteményei közül a könyvtár ajándék útján 8, állami letét útján 7, vétel útján 1754, összesen 1769 dbbal gyarapodott. A múzeum vezetősége saját forrásaiból könyvvásárlásra 56 koronát fordított. Itt említjük meg, hogy a vármegye közönsége *Dillesz Sándor* és nejétől egy közel 2000 kötetes könyvgyűjteményt vásárolt meg évi 200 korona részletekben fizetendő 1000 korona vételárért, melynek első részlete 1906-ban esedékes.

A múzeum törzsanyagának állománya a könyvtárnál 3263 darab volt.

Balassagyarmaton Nógrád vármegye múzeuma ez év folyamán vétetett fel az Orsz. Főfelügyelőség kötelékébe tartozó tudományos közgyűjtemények sorába.

A tulajdonos múzeumtársulat gyűjteményeinek legbecsesebb alkotó része a *Nagy Iván*, *Szontágh Pál* és *Ghyczy Kálmán* hagyatékaiból eredő könyvtárak mintegy 18,000 kötetet kitevő anyaga. A három könyvtár közül, kiválik a mintegy 12,000 kötetes *Nagy Iván*-féle könyvgyűjtemény, mely XI—XV. századi, jobbára olasz eredetű kódexeinek, inkunabulumainak nagy száma mellett, igen gazdag a Régi Magyar Könyvtárhoz tartozó anyagban is, összeállításában pedig elsőrangú magyar irodalmi és történelmi szakkönyvtár.

A gazdag könyvtári anyag feldolgozása most van folyamatban.

Meg kell emlékeznünk továbbá a könyvtár ellen elkövetett bűnös merényletről, melyet, miként a rendőri vizsgálat kiderítette, a múzeum szolgálja követett el, mintegy 40 kötetet tulajdonítván el annak anyagából. A fővárosi antiquáriusoknál 4 izben, mintegy 140 koronáért értékesített könyvanyagból a kir. ügyészség bizalmas értesítése szerint eddig 33 db kerülván vissza, remélhető, hogy e kellemetlen ügy nagyobb veszteség nélkül fog befejezést nyerni.

Az egyesület gyűjteményei közül ez év folyamán csupán a könyvtár gyarapodott, özv. *Nagy Ivánné* adományából, mintegy 300 dbbal.

A gyűjtemények törzsanyagának állománya decz. 31-én a könyvtárnál 15,249 db volt.

A gyűjtemények rendezés alatt állván, nem voltak a közönség használatára bocsáthatók.

Besztercebányán a városi múzeum és könyvtár végleges elhelyezésének kérdése a lefolyt esztendőben sem nyerhetett végleges megoldást.

Az épület kérdésének végleges megoldásáig a gyűjtemények jelenlegi szűkös helyiségekben maradnak elraktározva. Ez alól csupán a könyvtár képez szerencsés kivételt, mely a polgármester rendeletére, a múzeum többi anyagától elkülönítve, egyik városi épület két földszinti termében nyert elhelyezést s a város jelentékeny pénzbeli áldozatával szépirodalmi könyvtárral kiegészítetvén, átadatott a nyilvánosság használatának. A város a könyvtár butorzására saját pénztárából 560 koronát fordított; a múzeumi könyvtár anyagával kapcsolatban, de attól elkülönítve kezelt szépirodalmi könyvtár gyarapítására pedig 1740·33 koronát utalványozott s ezenkívül anyagát *Jókai* összes műveinek 100 kötetes kiadásával is gyarapította.

A szorosabb értelemben vett múzeumi gyűjtemények közül a lefolyt esztendőben a szakkönyvtár ajándék útján 56, az államszegélyből vétel útján 126, egyéb vétel és csere útján 3, összesen 185 dbbal gyarapodott.

Vételre a könyvtárnál az államszegélyből 500 korona, egyéb forrásokból 4 korona, összesen 504 korona fordítottatott.

A gyűjtemények törzsanyagának állománya az év végén a könyvtárnál 810 db volt.

A könyvtárból heti két nyitási napon 239 térítvényre 327 db kölcsönöztetett ki. Látogatási díjakból 28·80 korona, katalogusok eladásából 0·60 korona, összesen 29·40 korona folyt be.

A város kiadásában a lefolyt évben megjelent: *Schweng* József: Besztercebánya sz. k. város közkönyvtárának czimjegyzéke. 8-r. 58 l.

Budapesten a Budapesti Könyvtár-Egyesület által fenntartott központi könyvtár mint eddig, a jelen év folyamán is teljesen rendezett viszonyok között szolgálta a maga elé tűzött kulturális feladatokat. Az egyesület belső életében nevezetesebb esemény nem fordult elő; tisztikarában pedig csupán az elnök személyében történt változás, a mennyiben a dr. *Rácz* Károly lemondása folytán megüresedett elnöki széket az április 29-én tartott XV-ik

rendes közgyűlés dr. *Buday* József egyetemi m. tanárral töl-
tötte be.

A központi könyvtár a lefolyt esztendőben ajándék útján 637, köteles példányok útján 3154, az államsegélyből vétel útján 131, összesen 3922 dbbal gyarapodott. Megjegyzendő, hogy a köteles példányok czímén kimutatott anyag a fővárosi ügyészség területéről az 1898—1904. évben közvetlenül az Erdélyi Múzeum-Egyesület kolozsvári könyvtárába szállított sajtórendészeti termékeknek a Budapesti Könyvtár-Egyesület megillető része, mely csupán december havában érkezvén a központi könyvtár helyiségeibe, annak szakszerű feldolgozása a jövő, 1906-ik, esztendőre maradt.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 18,882 db volt. A könyvtár olvasótermében 298 nyitási napon 5844 látogató 8769 kötetet használt, 74 térítvényre pedig 96 db kölcsönöz-
tetett ki.

Az egyesület központi könyvtárának gyarapítására kiutalványozott 1000 korona kizárólag új könyvek vásárlására fordítatott; ez összegből 39 mű 147 kötete szereztetett be. A könyvtár butorzatára engedélyezett 5000 korona rendkívüli segélyből ez évben a negyedik 1000 koronás részlet volt esedékes. mely az előző részletekhez hasonlóan, a butorzás költségeiből fennmaradó tartozás törlesztésére használtatott fel.

A dunamelléki ev. ref. egyház *Ráday*-könyvtárának rendezésére engedélyezett 10,000 koronás rendkívüli államsegély az 1904—1905. években két egyenlő részletben folyósítatván, az egyházkerület tavaszi közgyűlése a rendezéssel *Hamar* István budapesti ev. ref. theologiai tanárt bízta meg s a könyvtár-bizottságot utasította, hogy a rendezés céljaira megfelelő helyiség kibérléséről gondoskodjék. A könyvtár rendezése július elsején vette kezdetét s a téli hónapok alatt sem szünetelt. A rendezés folyama alatt mindenekelőtt a könyvtár czélszerűen s jórészt elavult szakrendszere cseréltetett fel egy, a mai tudományos követelményeknek s a helyi viszonyoknak megfelelő osztályozási tervszettel, azután a könyvtár újabb eredetű s még jegyzékbe nem foglalt anyagának, valamint a többes példányok czédulázása vétetett munkába. E műveletek végzéseért a rendezés tartamára az azt vezető könyvtárnoknak 1200 korona évi tiszteletdíj

állapított meg s ezenkívül 2 korona napidíjjal három ideiglenes könyvtárgépd s egy havi 10 koronával javadalmazott szolga alkalmaztatott, kiknek díjazása szintén az államsegélyt terheli.

A rendezés folyamata alatt a könyvtár nem volt a közönség használatára bocsátva és gyarapításáról sem történt gondoskodás.

A könyvtár állománya a feldolgozás mai állapotában 22,685 db és 92 csomag.

Debreczenben az ev. ref. főiskola könyvtára az 1905. évben ajándék és hagyomány útján 392 db, vétel és csere útján 1020 db, összesen 1412 dbbal gyarapodott.

Vételre fordított az intézet saját forrásaiból 6000·61 korona.

A főiskolai könyvtár állománya 73,070 dbot tett ki az 1905. év végén.

A könyvtárban 230 nyitási napon 3827 látogató 5332 kötetet használt; 2094 térítvényre pedig 3651 db kölcsönöztetett ki. A használt anyag tehát összesen 8983 db.

Az a körülmény, hogy a nagykönyvtár vezetősége sem az eddig kapott államsegélyek felhasználása felől tett intézkedésekről, sem a könyvtár állapotáról nem tette meg szabályszerű jelentéseit, útját állotta annak, hogy a gyűjtemény számára ez évre megállapított 1600 korona államsegély már ez év folyamán folyósítható legyen. Ez összeg kiutalványozása csak az év zárta után történhetett meg, midőn a könyvtár úgy az államsegély elszámolása, mint évi munkássága adatainak beküldése által eleget tett az államsegély elfogadásából kifolyó kötelezettségeinek.

Mint ez adatokból kiviláglik, a nagykönyvtár rendezési munkálatai, melyekre a főfelügyelőség a szóbanforgó segélyeket szánta, ez évben sem kezdettek meg s az eddig e téren tett intézkedések, köztük a kettős példányok kiválasztása s a kézikönyvtár katalógusának elkészítése, csupán előkészület jellegével bírnak.

Deésen az ez időszert ideiglenes szervezettel működő Szolnokdobokavármegyei Történelmi és Irodalmi Társulat múzeumának újból való szervezése tárgyában a vallás és közoktatási minisztériumnál tett lépések mindezeideig nem vezettek eredményre. Az egyesület könyvtárának gondozása még mindig a helybeli m. kir. állami főgimnázium igazgatóságára van bízva, régiségtani és néprajzi gyűjteményei pedig az Erdélyi Múzeumban vannak Kolozsvárott letétbe helyezve.

A könyvtár, mely a főgimnázium tanári könyvtárával kapcsolatban egy könyvtárőr s egy szolga kezelése alatt áll, a beérkezett évi jelentés adatai szerint a lefolyt esztendőben csupán ajándék útján gyarapodott 13 dbbal. Ezzel együtt a könyvtár törzsanyagának állománya 655 dbra rúgott.

Az 1902. évi államsegélyből használatlanul fennmaradt 300 korona az év folyamán a könyvek beköttetésére használtatott fel.

A könyvtárból összesen 46 db kölcsönöztetett ki.

Eperjesen az ág, h. ev. kollégium könyvtára részére 1904 óta kiutalványozott évi 800 korona államsegély a kollégiumi könyvtár törzsanyagának új czédula-katalógusára s rendszeres felállítására fordítatott. Az év végéig mintegy 17,000 könyvtári czédula készült el s alapos a remény arra, hogy a rendezési munkálatok még az 1906-ik év folyamán befejezettek. A rendezés befejezte után a könyvtár vezetőségének egyik további feladata lesz a kollégiumi könyvtár czédula-katalógusának a törzsanyagtól elkülönítve kezelt *Szirmay*-könyvtárával való egyesítése, a mi úgy a kikölcsönzés, mint könyvvásárlás és a kettős példányok megállapítása szempontjából följötte kívánatos.

A főfelügyelőség már 1904-ben kiemelte annak szükségét, hogy a díszteremben elhelyezett könyvtár célszerűbb helyiségekbe tétessék át s megfelelő olvasóteremmel bővítettessék ki. E kérdést a könyvtár fenntartó hatósága a tervbe vett gimnáziumi építkezésekkel kapcsolatban remélte megvalósíthatni; az 1905-iki esztendő szomorú politikai viszonyban a főgimnázium építkezésére kilátásba helyezett államsegély elmaradván, az építkezés megindítása is haladékot szenvedett.

Felkán a helyi múzeum-egyesület tulajdonát képező Táturmúzeum a lefolyt esztendőben is teljesen rendezett viszonyok között szolgálta a hazai kultúra érdekeit.

A múzeum gyűjteményei közül, a könyvtár a lefolyt évben ajándék útján 117, vétel útján 19, összesen 136 dbbal gyarapodott.

Vételre fordítatott a könyvtárnál az egyesület pénztárából 149 korona.

A gyűjtemények törzsanyagának állománya az év végén a könyvtárnál 4336 db volt.

A könyvtárból 52 nyitási napon 13 egyén térítvényére 68 db kölcsönöztetett ki.

Győrött a városi közkönyvtárban a lefolyt esztendőben is serényen folytak tovább a rendezési munkálatok. A *Milkovics-Zámory*-féle könyvtár czéduláztatása befejeztetvén, sorra került a városi könyvtár régibb és újabb anyagának, valamint a köteles példányok anyagából kiválogatott önálló művek, folyóiratok és hírlapok czimtározása.

A könyvtár ez esztendőben állami letét útján 8, vétel útján 14, összesen 22 dbbal gyarapodott, és törzsanyagának állománya az év végén mintegy 11,700 dbra tehető.

A rendezés folyamán ez évben a régibb és újabb városi könyvanyag, valamint az önálló jellegű köteles példányok czédulázása is foganatba vétetett.

A könyvtár vezetősége részletes kimutatást terjesztett elő az 1898—1904. évek folyamán beérkezett sajtóügyi köteles példányok anyaga felől; e kimutatás szerint ez évek szaporulata önálló nyomtatványokban 2234 dbot, apró nyomtatványokban 57,352 dbot tesz ki.

A könyvtár még nem lévén átadva a nyilvánosságnak, csupán a városi tisztviselőknek állt rendelkezésére, a kik 70 térítvényen 195 dbot kölcsönöztek ki belőle.

A közkönyvtár vezetése a szervezeti szabályzat 119. §-a szerint a városi levéltáros működési köréhez tartozik; segítségére a levéltárosi segéd állása van szervezve, mely azonban — a városi pénztár helyzetére való tekintettel — az év folyamán be nem töltetett.

Gyulán a Békésvármegyei Közművelődési Egyesület múzeuma, a régi keretek között, a fejlődés minden jelét nélkülözve érte meg fennállásának 32-ik évét. Hazánk legrégebb vidéki múzeumainak egyike, mely egykor oly szép reményekre jogosító méretekben indult virágzásnak, ez idő szerint jóformán teljesen el van hagyatva, és egykori jó híre mindinkább csökken. Gyűjteményei a régi felállításban vannak elhelyezve, újabb szerzeményei nincsenek leltározva.

Örvendetesebb képet nyújt a múzeum másik osztályának, a könyvtárnak ügye. E könyvtár alapját tudvalevőleg az alapítók hagyatékából maradt könyvek vetették meg, melyek a múzeumi

épület egy kis szobájában vannak felállítva. Az Országos Főfelügyelőség az *Oláh* György hagyatékából eredő könyvtárnak az 1900. évben államsegélyen való megvásárlásával jelentékeny mértékben járult a könyvtár gyarapításához. A könyvtár azóta az egyesület vásárlásaiból és ajándékozások útján is gyarapodott, és az egyesület előadásokból, hangversenyekből s egyéb eszközökkel 5000 koronát gyűjtött össze a könyvtár céljaira, a mi megadja a módot arra, hogy e könyvtár szakszerű felállításban adassék át a közhasználatnak.

A könyvtár elhelyezése már az *Oláh*-féle könyvtár megvásárlásakor a helybeli főgimnázium építkezésével hozatott kapcsolatba és az egyesület buzgó elnökének, *Lukács* György volt vallás- és közoktatásügyi miniszternek főispán korában sikerült kivinnie, hogy az állam, a város és a róm. kath. hitközség által közösen emelt főgimnáziumi épületben az egyesület számára könyvtára elhelyezése céljából megfelelő helyiségek biztosíttassanak. Az épület az év folyamán készen állott és az egyesület legközelebb átveszi a rendelkezésére bocsátott helyiségeket s felállíthatja benne könyvtárát. A könyvtár kiköltöztetése a múzeumi épületből megadja a módot arra, hogy az ott felhalmozott gyűjteménytárgyak a mostaninál megfelelőbb felállításban nyerjenek elhelyezést.

Gyulafehérvárott az Alsófehérvármegyei Történeti, Régészeti és Természettudományi Egyesület múzeumának a régészeti gyűjtemény örvendetes gyarapodása folytán mind szükségesebbé váló kibővítése ez esztendőben sem válhatott valóra, miután az egyesületnek a kibővítési munkálatoknak 15,000 koronában előirányzott költségeivel szemben az 1904. év óta kiutalványozott rendkívüli államsegély eddig esedékes részleteit is beleszámítva, ez idő szerint csupán 2188.44 korona készpénz áll rendelkezésére. Minthogy azonban az építkezés megkezdése tovább el nem odázható, a főfelügyelőség hozzájárult ama megoldási módhoz, mely a tervbe vett építkezést a jelenleg rendelkezésre álló összeg által kijelölt keretek közt, még az 1906. év folyamán, legalább részben meg akarja valósítani.

A múzeumi gyűjtemények közül a lefolyt esztendőben a könyvtár ajándék útján 166, vétel útján 28, összesen 194 dbbal gyarapodott. A gyűjtemények törzsanyagának állománya az év végén a könyvtárnál 2909 db volt.

A múzeum könyvtárából 14 téritvényre 18 db kölcsönöz-
tetett ki.

A könyvtár, a lefolyt esztendőben ajándék útján 57, az állam-
segélyből vétel útján 71, egyéb vétel és csere útján 273, összesen
401 dbbal gyarapodott.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 18,099
dbot tett ki.

Az államsegélyből az 1904. évi 135·19 korona maradvány
s az 1905-re kiutalványozott 800 korona, összesen 935·19 korona
állott rendelkezésre. Ez összegből 701·74 korona vásárlásra for-
dítatván, 23 mű 71 kötete szereztetett meg. 141·61 korona pedig
a könyvtárór s 35·40 korona a könyvtárszolga díjazásának április
15-étől az év végéig esedékes összege gyanánt folyósított.
A mutatkozó maradvány 56·44 korona. Az egyesület saját forrá-
saiból 869·32 koronát fordított könyvtári beszerzésekre.

A könyvtár olvasótermében 45 látogató 79 dbot használt,
103 téritvényre pedig 253 db kölcsönöztetett ki.

A könyvtári helyiség fentartási költségei a gimnázium többi
helyiségeinek hasonló kiadásai terhére számoltattak el.

Ipolyságon a Hontvármegyei Múzeum-Társulatnak a vármegye
házában bírt négyszobás helyiségében elhelyezett gyűjteményeinek
szakszerű rendezése s leltározása volna a legsürgősebb feladat.
E munkálatok azonban csak úgy lévén megindíthatók, ha a múzeum
gondozásával kellő szakképzettséggel bíró tisztviselő bizatik meg,
az Orsz. Főfelügyelőség az év végén felhívta a vármegye közön-
ségét, hogy a szóban forgó múzeum állandó segélyezését határo-
zattá emelve, jövedelméből e nemes célra évenként néhány száz
koronát áldozzon, mely összeg elsősorban a múzeumór tiszte-
letdíjának fedezésére volna fordítandó.

Kassán a városi múzeum az igazgatására kiküldött miniszteri
biztos szakavatott vezetése alatt fennállása harmadik évében is
örvendetes módon töltötte be nagyfontosságú kulturális hivatását.

A kassai múzeum gyűjteményei közül a lefolyt esztendőben
a könyvtár ajándék útján 777, az államsegélyből vétel útján 144,
összesen 921 dbbal gyarapodott.

A könyvtár állománya az év végén 15,234 db volt.

A kötelezpéldányok czimén beérkezett nyomtatványanyag
felől a múzeum miniszteri biztosa csak az 1902—1904. évekről

tehetett jelentést, melynek adatai szerint a könyvtár e forrásból a jelzett évek alatt 299 önálló nyomtatvánnyal és 620 apró nyomtatvánnyal gyarapodott. A gyarapodási szám feltűnően alacsony volta abból a körülményből lévén megmagyarázható, hogy a kassai kir. ügyészség a hozzá érkezett anyagot csak az 1902. év óta, még pedig tetemes hiányokkal bocsátja a múzeum rendelkezésére, a főfelügyelőség kérdést intézett az ügyészséghez az 1898—1901. évek anyagának sorsa felől, felkérve az ügyészséget, hogy jövőben a kötelespéldányok anyagát a maga teljességében szolgáltatassa be a múzeumnak.

A könyvtár olvasótermében 159 nyitási napon 3795 látogató 5030 dbot használt; 43 térítvényre pedig 111 db kölcsönöztetett ki. A könyvtári czélokra 1905-ben kiutalványozott 2000 korona terhére az 1904. évi túlkiadás törlesztésére 708·96 korona, 209 kötet beszerzésére 1978·66 korona s könyvkötésre 468·52 korona fordítatván, a mutatkozó túlkiadás 1181·44 korona.

Kecskeméten a városi múzeum gyűjteményei számára a múzeumi ügy lelkes istápolója, *Kada Elek* polgármester, a városháza földszintjén eddig bírt helyiség helyett ugyanez épület első emeletén biztosított mintegy 350 m² jól megvilágított, háromtágas teremre osztott területet. Az ekként megüresedő földszinti nagy karzatos terem pedig a 6—7000 kötetből álló s pontos czédula-, valamint helyszin-katalogussal ellátott könyvtár és az olvasóterem befogadására jelöltetett ki. Ez intézkedések megvalósításával a kecskeméti múzeum állandó elhelyezésének kérdése hosszabb időre megoldottnak tekinthető.

Kiskúnholason az ev. ref. főgimnázium könyvtárának gondozója a lefolyt évben a többes példányok jegyzéke összeállítására fordította idejét. A jegyzék 1497 munka 5000 dbját foglalja magában.

A főgimnáziumi könyvtár, a lefolyt esztendőben ajándék, hagyomány útján 86, az államsegélyből vétel útján 117, egyéb vétel és csere útján 34, összesen 237 dbbal gyarapodott. Vételre az államsegélyből 760 korona, egyéb forrásokból 60 korona, összesen 820 korona fordítatott. A 800 koronában megállapított államsegélyből fennmaradó 40 korona pedig könyvek bekötötetésére lett felhasználva.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 36,224 db volt. A könyvtárból heti két nyitási napon 74 térítvényre 258 db kölcsönöztetett ki.

Komáromban a komáromvármegyei könyvtár ez év folyamán vétetvén fel a főfelügyelőség kötelékébe, első ízben részesült könyvanyagának gyarapítására államsegélyben, melynek összege 500 koronát tett ki. Ez összeg felhasználása ez év folyamán nem történt meg, de a könyvtár fenntartó hatósága készséggel fogadta el a főfelügyelőség amaz utasítását, hogy az első sorban komáromi születésű írók műveinek beszerzésére s emellett könyvek köttetésére lesz fordítandó.

A szépen fejlődő gyűjtemény a lefolyt esztendőben ajándék útján 530, vétel útján pedig 77, összesen tehát 607 kötettel gyarapodott. Vételre és könyvkötésre a könyvtár fenntartó hatósága saját forrásaiból 575·81 koronát fordított. A vármegyei könyvtár anyagának állománya ez év végén 8080 dbra rugott, mely számból a *Kulcsár* István-féle, 1831. óta a vármegye birtokában lévő gyűjteményre 3447 db, az 1888-ban a vármegye tulajdonába került *Ghyecz* Kálmán-féle könyvtárra pedig 1763 db esik.

A könyvtárból 101 nyitási napon 4601 terítvényre 5848 kötet kölcsönöztetett ki. 1904-ben csupán 2816 kötet lett kikölcsönözve; a használat ez emelkedésének magyarázata a vármegyei törvényhatósági bizottság 1904 december 30-án tartott közgyűlésén alkotott új könyvtárszabályzatban keresendő, mely a gyűjteményt a vármegyei közönség szélesebb körei számára is hozzáférhetővé tette.

A könyvtárat egy a vármegyei könyvtáralapból évi 200 kor. tiszteletdíjban részesülő könyvtárőr kezeli. Az intézet zárószámadatai 2085·59 korona bevétellel és 938·49 korona kiadással záródván, a pénztári maradvány 1147·10 koronát tett ki. Ezzel együtt a könyvtár tiszta vagyona 15,914·48 korona volt.

*Losonc*on a városi közkönyvtár a lefolyt esztendőben ajándék útján 40 dbbal, állami letét útján 64 dbbal, egyéb letét útján 39 dbbal, az államsegélyből vétel útján 57 dbbal s egyéb vétel útján 197 dbbal, összesen 397 dbbal gyarapodott.

Vételre az 1905-re engedélyezett 400 korona államsegélyen kívül egyéb forrásokból 680·67 korona, összesen 1080·67 korona fordított.

A városi közkönyvtár törzsanyagának állománya ez év végével 22,605 db volt.

A könyvtárból 298 nyitási napon 78 terítvényre 7486 db kölcsönöztetett ki. Az olvasási díjakból 314·70 korona, a

katalógusok eladásából 18 korona, összesen 332·70 korona folyt be.

Löcsén az ág. h. ev. egyház könyvtárának múlt évben jelzett végleges rendezése *Géressy* Kálmán kir. tankerületi főigazgató vezetésével augusztus 2-án vette kezdetét s előreláthatólag 1906. nyarán fog befejeztetni. A rendezés kezdetét megelőzőleg a könyvtár elhelyezése tárgyában, az a megállapodás jött létre, hogy a könyvtárnak a használat számára átadandó része, valamint a ritkaságaiból s érdekes darabjaiból összeállítandó címéltéka a lutheránus egyház újonnan épült házának üléstermében nyer helyet, míg a többi anyag továbbra is a templom karzatán marad.

A könyvtár a lefolyt esztendőben ajándék útján 30, vétel és csere útján 28, összesen 58 dbbal gyarapodott. A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 16,875 db könyvtári anyag és 5 czéhláda volt. A rendezés tartalma alatt a könyvtár rendes használata szünetelvén, anyagából mindössze 3 téritvényre 4 kötet kölcsönöztetett ki.

Magyaróvárt a Mosonmegyei Történelmi és Régészeti-Egylet múzeumát súlyos csapás érte igazgatójának, *Sötér* Ágostnak, január hó 2-án bekövetkezett halálával. A megboldogultban a múzeum első kezdeményezőjét és lelkes gondozóját s a hazai régészeti ügy buzgó és szakavatott munkását vesztette el.

Az egyesület gyűjteményei közül a könyvtár ez évben ajándék útján 540, vétel útján 2, összesen 542 dbbal gyarapodott. Vételre az egyesület saját forrásaiból a könyvtárnál 26 koronát fordított.

A gyűjtemények új leltározás és rendezés alatt állván, ez év folyamán a nyilvános használat elől el voltak zárva.

Mármarosszigeten az ev. ref. főgimnázium könyvtára a folyó évben átadatott a nyilvánosságnak. A könyvanyag rendezése s az olvasóhelyiség bebutorozása még a múlt év folyamán befejeztetvén, a könyvtárbizottság február hó 10. és 11-én tartott ülésén megállapította a könyvtár kezelésére és használatára vonatkozó szabályrendeletet, melyet az igazgatótanács minden tekintetben jóváhagyván, az olvasóterem szeptember 17-én nyílt meg a helybeli közönség számára.

A könyvtár a lefolyt esztendőben ajándék útján 103 dbbal, az államsegélyből vétel útján 253 dbbal, összesen 356 dbbal gyarapo-

dott. Vételre fordított az államsegélyből 3389·10 korona. A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 24,766 dbot tett ki.

A könyvtárban heti hat nyitási napon szeptember 17-ike óta 146 látogató 162 dbot használt, 58 térítvényre pedig 88 kötet kölcsönöztetett ki.

Miskolczon az ág. h. ev. egyház könyvtára az Orsz. Főfelügyelőség és Tanács részéről 1902-ben engedélyezett 2000 korona államsegélyéről a részletes elszámolást csak az év zárta után terjesztvén be, a főfelügyelőség nem volt abban a helyzetben, hogy számára ez év folyamán újabb segélyezést hozzon javaslatba, vagy hogy a végleges elhelyezése érdekében megindított tárgyalásokat ismét felvehesse. A pótlólag beérkezett elszámolás adatai szerint az időközi kamataival 2119·35 koronára felszaporodott államsegélyből könyvvásárlásra 335·40 korona, könyvkötésre pedig 1783·95 korona fordítottatott.

A könyvtár anyaga a lefolyt esztendőben ajándék útján 10, az államsegélyből vétel útján 3, egyéb vétel és csere útján 7, összesen 20 dbbal gyarapodott.

A könyvtár törzsanyagának állománya pedig az év végén 10,657 db volt.

A könyvtár olvasótermében, mely hetenkint kétszer, szerdán és szombaton d. u. 2—6-ig áll a közönség rendelkezésére, 652 látogató 675 dbot használt; 12 térítvényre pedig 86 kötet kölcsönöztetett ki.

Nagybányán a szép fejlődésnek induló városi múzeumot, alig egy esztendővel megnyitása után, komoly veszedelem fenyegette. A városban augusztus 10-én kiütött tűzvésznek ugyanis a régi városház épülete is martalékul esett, melynek földszintjén a városi múzeum gyűjteményei elhelyezve voltak. A múzeum gyűjteményei elkerülték a pusztulás veszedelmét, de nem maradhattak meg a beomlás veszélyétől fenyegetett helyiségekben.

A gyűjtemények a kiállott veszedelem óta nem voltak megtekinthetők, de gyarapodásukban mostani helyzetükben sem állott be szünet. A könyvtár ajándék útján 524 dbbal, az államsegélyből vétel útján 11 dbbal, csere útján 1 dbbal, összesen 536 dbbal gyarapodott. A múzeumi gyűjtemények törzsanyagának állománya az év végén a könyvtárnál 4661 db. A múzeum gyűjteményei a kiállott veszedelem óta nem láthatók.

Nagyenyeden a Bethlen-főiskolának a folyó évre engedélyezett államsegélyekből, a benyújtott tervezet szerint, a könyvtári bevásárlásokra volt felhasználandó. A felhasználás megtörténtéről azonban a jelentés lezártáig nem érkeztek be a hivatalos adatok.

Nagykárolyban a vármegyei múzeum és könyvtár, melynek létesítését Szatmár vármegye közönsége 2000 korona javadalom biztosítása mellett 1901-ben határozta el, még mindig nem lépte túl az első megalakulás határait.

A könyvtár 1903-ban 1108 kötetet foglalt magában; ez évi azóta történt szaporodása felől nincsenek adataink. Kezelésével ideiglenesen a vármegyei levéltárnok van megbízva.

Nagyváradon a kir. jogakadémia könyvtára, mely csupán a sajtóügyi kötelezpéldányokban való részesedés révén tartozott a főfelügyelőség kötelékébe, továbbra is meg kívánva őrizni szigorúan szakszerű jellegét, az ügyészségi kötelezpéldányok átvételétől s megőrzésétől való felmentését kérte.

Az Orsz. Főfelügyelőség, belátva azon nehézségeket, melyek a jogakadémiai szakkönyvtár általános tudományos irányban való fejlesztését megakadályozzák, helyt adott e kérelemnek s azon javaslattal járult a minisztériumhoz, miszerint a nagyváradi kir. főügyészség területéről származó sajtóügyi nyomtatványok összes eddig beszolgáltatott s ezentúl beszolgáltatandó anyaga állami letétként való kezelésének joga a Biharmegyei és Nagyváradi Régészeti és Történelmi Egylet által létesített múzeumra ruháztassék át, ez intézetet tartva hivatottnak arra, hogy a nyilvános közkönyvtár ügyét Nagyváradon valóra váltsa. A vallás- és közoktatásügyi kormány e javaslatot a maga részéről elvben elfogadhatónak tartván, annak foganatosítása érdekében megindította az igazságügyi minisztériummal a szükséges tárgyalásokat. Addig is, míg e tárgyalások befejezést nem nyernek, a főfelügyelőség utasította az érdekelt egyesület vezetőségét, hogy a kötelezpéldányok átvételének s elhelyezésének érdekében a szükséges előmunkálatok megtétele felől gondoskodjék.

Az előbb említett Biharvármegyei és Nagyváradi Régészeti és Történelmi Egyletnek eddig is áll. felügyelet alatt lévő múzeumi gyűjteményei közül a lefolyt esztendőben a könyvtár ajándék útján 734, vétel útján 23, összesen 757 dbbal gyarapodott. Vételre az egyesület saját penztárából a könyvtárnál 6170 koronát

fordított. Az intézet könyvtárának állománya az év zártakor 5287 db volt.

A könyvtár anyagából 5 téritvényre 150 db kölcsönöztetett ki.

*Nyiregyháza*n Szabolcs vármegye múzeumának és könyvtárának szervezeti szabályzata most van kidolgozás alatt és a gyűjtemények annak megállapítása után fognak a nyilvánosságnak átadatni. Előzetes intézkedésül a két gyűjtemény egyesítésének kifolyásaként a vármegye közönsége *Josa* Kornélt, a múzeum eddigi örét, a múzeum és könyvtár igazgatójává választotta.

Nyitrán a vármegyei múzeum vezetőinek tevékenységét a lefolyt évben is a feloszlatott turóczsentsentmártoni Maticza Szlovenszka könyvtári anyagának rendezése vette igénybe. Ez a nagy művelet közel egy évi munka után befejezést nyert s az e célra bebutorozott könyvtári helyiségben felállítatott. A rendezésről szóló igazgatói jelentés adatai szerint a rendezett könyvtári anyag 10,629 db nyomtatványra s 332 db kéziratra rúgott, míg a főfelügyelőség rendelkezésére bocsátott többes példányok állománya 29,623 darabra tehető. Együttal a főfelügyelőség helyiségeibe szállítatott a feldolgozott könyvtári anyag czedulakatalógusa is, melynek alapján a múzeumban való elhelyezésre nem alkalmas anyag, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára gyarapítására fordítandó kettős példányok kiválasztása meg fog történni.

A múzeum könyvtára a lefolyt esztendőben ajándék útján 133 dbbal, letét útján 1 dbbal, az államsegélyből vétel útján 1 dbbal, összesen 135 dbbal gyarapodott. Az államsegélyből vételre 4 korona, az összeg fenmaradó része pedig a rendezési költségek fedezésére fordítatott. A gyűjtemények még nincsenek a nyilvánosságnak átadva.

Pápán az ev. ref. főiskola könyvtára minden fennakadás nélkül s mint az alább közölt statisztikai adatok igazolják, szép eredménnyel szolgálta a helyi társadalom szellemi szükségleteit. A könyvtár a lefolyt esztendőben ajándék útján 180 db, állami letét útján 4 db, az államsegélyből való vétel útján 568 db, egyéb vétel és csere útján 513 db, összesen 1265 dbbal gyarapodott. Az intézet vételre az államsegélyből 7300 koronát, egyéb forrásokból 1880-22 koronát, összesen 9180-22 koronát fordított. A gyarapodás legfontosabb részét az a 23 db jó karban levő s részben igen ritka régi magyar nyomtatvány képezi, melyet az intézet

vezetősége csere útján szerzett meg a veszprémi ref. egyházmegye könyvtárából. A könyvtár törzsanyagának állománya az év végével 33,200 dbot tett ki.

Az intézetnek könyvtári czélokra az 1904-ben engedélyezett, de csak ez évben folyósított 6000 korona rendkívüli s az 1905. évben engedélyezett 1500 korona rendes segély, összesen 7500 korona állott rendelkezésére, mely összegből 7300 korona a fentjelzett bevásárlások költségeinek fedezésére fordított.

A könyvtár anyagából 305 nyitási napon 345 látogató 376 dbot használt, 221 téritvényre pedig 1102 db kölcsönöztetett ki. A használt anyag tehát összesen 1478 dbra tehető.

Pécsett a városi múzeum szépen fejlődő gyűjteményei jelenleg egy bérház hét szobájában és folyosóján vannak elhelyezve. E helyiségek azonban a nagymérvű gyarapodás következtében már is elégteleneknek bizonyultak. Nevezetesen *Mátyás* Flóriánnak 2360 kötet nyomtatványból és 120 kötet kéziratból álló könyvtára, melyet a főfelügyelőség, a néhai tulajdonos saját kiadványainak több ezer darabból álló készletével együtt, rendes évi javadalmának beszerzési rovata terhére két évi részletben fizetendő 2500 koronáért megvásárolván, állami letétként a pécsvárosi múzeumban helyezett el, a szakszerű felállításhoz szükséges helyiség hiányában nem volt rendezhető s a közhasználat számára átadható. A kulturpalota építésének a városi tanács által felvetett eszméje kétségkívül legalkalmasabb módját nyújtaná annak, hogy a városi múzeum fejlődése az eddiginél is nagyobb lendületet vegyen, de a főfelügyelőség ez eszmét csak akkor karolhatja fel, ha annak megvalósításához a város megfelelő áldozatkészségét s a többi első sorban érdekelt helyi tényezők kellő anyagi támogatását biztosítva látja.

Ez évben készült el a főfelügyelőség utasításai nyomán a múzeum és könyvtár szervezéséről és igazgatásáról szóló szabályrendelet, mely a február hó 20-án tartott közgyűlésből a magas belügyi kormány elé terjesztetvén, szeptember hó 2-án hagyatott jóvá.

A múzeum gyűjteményei közül a lefolyt esztendőben a könyvtár ajándék útján 1059, állami letét útján 3000, az államsegélyből való vétel útján 1 db, egyéb vétel és csere útján 3 db, összesen 4063 dbbal gyarapodott.

Vételre fordított az államsegélyből a könyvtárnál 20 korona, egyéb forrásokból 26 korona; mindössze tehát 46 korona.

A múzeumi könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 4663 db volt.

Poprádon a Magyarországi Kárpát-Egyesület ez évben hozzákezdett a tulajdonát képező Kárpát-múzeum épületének kibővítéséhez. A múzeumi kertnek az építkezéshez szükséges kikerekítését Poprád város közönsége a hiányzó földterület átengedésével tette lehetővé. Az építkezési munkálatok a miniszterium által helybenhagyott tervek alapján ez év nyarán megkezdődtek s az újonnan emelt épületszárny már ez évben tető alá kerülvén, az 1906. év folyamán átadható lesz rendeltetésének.

A múzeum gyűjteményei közül a lefolyt esztendőben a könyvtár ajándék útján 66, vétel útján 2, összesen 68 dbal gyarapodott. Vételre az intézet saját pénztárából a könyvtárnál 9 koronát fordított.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 4185 db volt.

A könyvtárból az év folyamán 80 térítvényre 80 dbot kölcsönöztek ki.

Pozsonyban a város közkönyvtára, melynek a városi múzeummal kapcsolatban leendő elhelyezése ez év folyamán sem volt megvalósítható, noha a kérdés végleges megoldásának elodázása a szépen fejlődő intézmény tovább fejlődését már-már megakasztja, a lefolyt esztendőben ajándék útján 678, áll. letét útján 620, egyéb letét útján 120, az államsegélyből vétel útján 814, egyéb vétel útján 49, összesen 2314 dbal gyarapodott. Vételre fordított a könyvtárnál az államsegélyből 2274·16 korona, egyéb forrásokból 493·46 korona, összesen 2767·62 korona.

A közkönyvtár törzsanyagának állománya az év végén 11,503 db volt.

A sajtóügyi kötelezpéldányokból eredő anyagból a könyvtár az 1898—1904. években a könyvtárnok jelentése szerint 1746 önálló nyomtatvánnyal és 6015 apró nyomtatvánnyal gyarapodott.

A városi könyvtár-bizottság június 23-iki ülésén elhatározta, hogy a közkönyvtár czímjegyzékét 500 példányban kinyomtatja. A czímjegyzék 23 iv terjedelemben 1906. márcz. 1-én került ki a sajtó alól.

A könyvtár céljaira 1905-ben rendelkezésre állott az 1904. évi államsegély 1977·22 korona maradványa s az 1905-ben kiutalványozott 1600 korona államsegély, összesen 3577·22 korona.

Ez összegből könyvek vásárlására 2274·16 korona használtatván fel, az 1905. év végén 1303·06 korona volt a maradvány.

A könyvtár olvasótermében 308 egész és 52 fél nyitási napon 403 látogató 2931 dbot használt, 89 térítvényre pedig 116 db kölcsönöztetett ki.

*Rimaszombat*on a gömörmezei múzeum ez év folyamán vétetett fel az Orsz. Főfelügyelőség kötelékébe tartozó tudományos közgyűjtemények sorába.

A gyűjtemények rohamosabb gyarapodása azok eddigi helyiségének túlszűfoltóságát eredményezvén, a vármegyei közgyűlés július hó 13-án 8383. sz. a. kelt végzésével megbízta a vármegye alispánját, hogy a múzeum gyűjteményei számára a régi gimnáziumi épületben gondoskodják megfelelő helyiségről. E célra az épület második emeletének termei mutatkozván legalkalmasabbaknak, a vármegye azokat a múzeum számára a tulajdonos ev. ref. egyház elnökségétől az október 30-án kelt szerződésben egyelőre három évre kibérelte. Az átköltözködés az őszi folyamán meg is történt, 197 koronát kitevő költségei a törvényhatóság javadalmából nyertek fedezetet.

A gyűjtemények szakszerű felállítása is megkezdődött, azonban a téli hónapokban szünetelni kénytelenítettvén, csupán a régiségtári, néprajzi, iparművészeti s a Tompára vonatkozó kegyeleti tárgyak felállítására s a könyvek elraktározására szorítkozhatott.

A múzeum gyűjteményei közül a lefolyt esztendőben a könyvtár ajándék útján 1832 dbbal gyarapodott. Vételre fordított a könyvtárnál az intézet saját forrásaiból 120·60 korona.

A könyvtár tözsanyagának állománya az év végén 8723 dbot tett ki.

Selmeczbányán a városi könyvtár elhelyezésére a városi tanács a városházával szemben fekvő iskola-épület második emeletén egy három ablakos helyiséget engedett át, mely azonban nem egészen alkalmas új rendeltetési céljaira.

A könyvtár a lefolyt esztendőben ajándék útján 115, áll. letét útján 1, egyéb letét útján is 1 s az államsegélyből vétel útján 178, összesen 295 dbbal gyarapodott. Vételre fordított a könyvtárnál az államsegélyből 210·25 korona, egyéb forrásokból 108·79 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 2132 db volt. A könyvtár anyagából heti két nyitási napon az olvasó-

teremben 116 látogató 636 dbot használt, 2986 térítvényre pedig 3093 dbot kölcsönöztetett ki; az összes kölcsönzés tehát 3829 db-ra rúgott.

A könyvkereskedő teendőit a városi levéltáros látja el, a ki ezért semmi díjazásban sem részesült.

Az intézetnek könyvtári czélokra az 1904-ik évi államsegély 135·82 korona maradványa s az ez évi 500 korona állt rendelkezésére. Ezzel szemben az intézet vezetői bútorozásra 190 koronát, beszerzésekre 210·25 koronát s könyvkötésre 299·60 koronát fordítván, a könyvtári kiadásoknál mutatkozó túlkiadás a városi hozzájárulásból fedeztetett.

Sepsiszentgyörggyön a Székely Nemzeti Múzeumot a jelen év folyamán nagy veszteség érte megalapítójának, özv. nagyajtai *Cserey* Jánosné, szül. alsózathuresai *Zathureczky* Emilia úrasszonynak november hó 4-én bekövetkezett halálával. A lelkes alapító nem érthette meg, hogy életének alkotása saját otthonában nyerjen elhelyezést. A múzeum igazgatóválasztmánya ugyan még a mult év folyamán benyújtotta építendő múzeumának tervrajzait és költségvetését, *Czigler* Győző építészeti felügyelő betegsége és halála folytán az csak az év őszén kerülhetett elbírálás alá.

A gyűjtemények közül a lefolyt esztendőben a könyvtár ajándék útján 828, az államsegélyből vétel útján 61, egyéb vétel és csere útján 27, összesen 216, dbbal.

Vételre fordított a könyvtárnál az államsegélyből 500 korona, egyéb forrásokból 212·97 korona, összesen 712·97 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya 39,378 db volt.

A múzeum könyvtárából az olvasóteremben 125 látogató 433 dbot használt, 86 db térítvényre pedig 86 db kölcsönöztetett ki.

Szabadkán a helybeli Közkönyvtár és Múzeum-Egyesület gyűjteményei közül az elmúlt esztendőben a könyvtár ajándék útján 617, vétel útján 27, összesen 644 dbbal gyarapodott. Vételre fordított az egyesület saját pénztárából a könyvtárnál 334·20 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya 9266 darab.

Az egyesület 1898—1901. évi számadásai szerint az egyesületnek az 1898—1901. években könyvtári czélokra 3800 korona s múzeumi czélokra 3100 korona, államsegély állt rendelkezésére. Ezzel szemben az egyesület könyvtára gyarapítására ez idő alatt

5027·60 koronát fordítván, 1227·60 korona túlkadás mutatkozott, melyet az egyesület saját forrásaiból fedezett.

Szamosújvártt ez év folyamán alakult meg az Örmény Múzeum-Egyesület, mely a helybeli örmény kath. egyház tulajdonát képező Örmény Múzeum fejlesztését és gondozását tűzte ki céljául.

Gyűjteményei közül a muzeális s nem ismeretterjesztő jellegű könyvtár alapjául az örmény kath. főtemplom oratoriumában elhelyezett s mintegy 3—4000 kötetre terjedő, állítólag régi örmény kódexekben is bővelkedő egyházi könyvtár szolgálna, melyhez járulna a *Szongott* tanár magántulajdonát képező újabb örmény könyvgyűjtemény, melyet a tulajdonos a múzeumnak szánt. Az irattár magvát Szamosújvár városának levéltára képezné, melynek átengedése, esetleg letétképpen, bizonyára nem ütközik akadályokba.

Az egyesület pénztárába szeptember haváig hat alapítvány és különböző adományok fejében összesen 4500 korona folyt be.

Szamosújvár város közönsége pedig a régi gimnáziumi épületben a gyűjtemények elhelyezésére alkalmas helyiséget s a berendezési szükségletek részben való fedezésére 100 korona segélyt engedélyezett.

Szatmáron a Kölcsey-Kör gyűjteményeinek rendszeres felállítására befejezést nyervén, a könyvtár és régiségtár június 1-én megfelelő ünnepség keretében adatott át a közhasználatnak.

A múzeum gyarapodása a lefolyt esztendőben a könyvtárnál ajándék útján 785, letét útján 270, az államsegélyből vétel útján 4, összesen 1059 db volt. Vételre fordított a könyvtárnál az államsegélyből 20 korona, egyéb forrásokból szintén 20 korona, összesen 40 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 2046 db volt; könyvtári segélyből 372·50 korona butorzatra és felszerelésekre, 125 korona könyvkötésre és 20 korona beszerzésekre; 150 korona pedig a gyűjtemények gondozójának tiszteletdíjára fordított. Az ekként mutatkozó 167·50 korona túlkadás az 1906. évi segélyből fog fedeztetni.

A könyvtárból 91 téritvényre 170 kötet kölcsönöztetett ki.

A Kölcsey-Kör kiadásában megjelent: »A szatmári Kölcsey-Kör múzeumi tárgyainak és könyvtárának névjegyzéke. Szatmár 1905.«

Szegeden a Somogyi-könyvtár az új igazgató, *Tömörkény* István vezetése alatt ez évben is rendezett viszonyok között, czéltudatos munkássággal töltötte be nemes hivatását.

A könyvtár gyarapodása a lefolyt esztendőben ajándék útján 646, állami letét és köteles példányok útján 4615, az államsegélyből vétel útján 302, egyéb vétel és csere útján 351, összesen 5914 db (ebből 3130 db apró nyomtatvány) volt. Vételre fordított a könyvtárnál az államsegélyből 2000 korona, egyéb forrásokból 3000 korona, összesen 5000 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya (az apró nyomtatványok nélkül) 67,321 darab volt.

A könyvtárból 236 nyitási napon 11,032 olvasó 12,855 kötetet használt s 1 térítvényre 1 kötet kölcsönöztetett ki.

Szegszárdon a tolnavármegyei múzeum gyűjteményei az épület javítási és átalakítási munkálatai következtében csupán június hó 15-éig álltak a közönség rendelkezésére. A múzeum épületének végleges átvételekor ugyanis kiderült, hogy az emeleti mennyezet fenyőfa-gerendázatának nagy része elkorhadt, s néhány év múlva az egész mennyezet beszakadásától kell tartani. E körülmény új mennyezet építését tette szükségessé, melynek költségei az építő-vállalkozó visszatartott óvadékából nyertek fedezetet. Az újjáépítés szeptember közepe táján fejeztetvén be, az addig elraktározott múzeumi anyag rendezése csupán október hó folyamán vehette kezdetét, úgy hogy a múzeum előreláthatólag csupán jövő májusban lesz a maga teljességében ismét megnyitható.

Ez újjáépítési munkálatokkal kapcsolatban hajtottak végre azok a kisebb szabású átalakítási munkálatok, melyek a könyvtár és néprajzi osztály czélszerűbb elhelyezését voltak hivatva lehetővé tenni.

Ezenkívül a könyvtár és részben a nagyterem számára többrendbeli bútorról kellett gondoskodni. Ez átalakítási és bútorozási munkálatok költségei összesen 2258·99 koronát tettek ki, mely összegből ez évben 1778·79 korona volt folyósítható. A még fedezésre váró maradvány, valamint a könyvtár számára a Schlick-féle vasöntőde r.-tól megrendelt szab. könyvállványok költségei a főfelügyelőség jövő évi javadalma bútorozási tételéből fognak fedeztetni.

A múzeum gyarapodása a lefolyt esztendőben a könyvtárnál ajándék útján 264, az államsegélyből vétel útján 235, összesen 499 db volt.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 2680 darab volt.

A múzeum vezetősége az 1905-ben kiutalványozott államsegélyekből, a könyvtári segély terhére, könyvvásárlásra 515·90 koronát, könyvkötésre 84·10 koronát, összesen 600 koronát fordított.

A könyvtárból, mely ez év végén még nem állt az olvasóközönség rendelkezésére, 7 térítvényre 7 darab kölcsönöztetett ki.

Szombathelyen a Vasvármegyei Kultur-Egyesület múzeuma ez évi történetének legfontosabb eseménye az építkezés megkezdése volt.

Az egyesület gyűjteményei közül a könyvtár a lefolyt évben ajándék útján 650, kötelespéldányok útján 23,295, az államsegélyből vétel útján 65, egyéb vétel és csere útján 54, összesen 24,064 dbbal gyarapodott. Vételre fordított a könyvtárnál az államsegélyből 600 korona s az intézet saját forrásaiból 800 korona, összesen 1000 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya az év zártakor 30,958 db volt.

A könyvtárból, július és augusztus kivételével, heti két nyitási napon 2553 térítvényre 5661 db kölcsönöztetett ki. A könyvtári katalogusok eladásából ez évben 60 korona folyt be.

Temesvárott a helyi közgyűjtemények befogadására emelendő kulturpalota építési végrehajtó bizottságának május hó 21-én tartott ülésében hozott elvi megállapodásai szerint a létesítendő múzeum-épület a Belvároshoz tartozó vársáncz-területnek a Püspök-híd belvárosi torkolatától a Ferencz József ligetig terjedő részén fog elhelyeztetni. Az építkezési tervek elkészítését *Székely* László városi műépítész vállalta magára. A főfelügyelőség az elvi megállapodásokat általánosságban elfogadva, a helyiségek beosztására vonatkozó észrevételeinek nyilvánítását a kész tervek felülvizsgálása idejére tartotta fenn magának.

A kulturpalotában elhelyezendő gyűjtemények közül a Dél-magyarországi Történelmi és Régészeti Egyesület múzeumának gyarapodása a lefolyt évben a könyvtárnál ajándék útján 744, az államsegélyből vétel útján 10, egyéb vétel és csere útján 44, összesen 798 db volt.

Vételre fordított: a könyvtárnál a régészeti államsegélyből 216·84 korona, egyéb forrásokból 41·30 korona, összesen 258·14 korona.

A társulat könyvtárának állománya az év végén 7357 db volt.

A könyvtárból 17 térítvényre 44 db kölcsönöztetett ki.

A Délmagyarországi Természettudományi Társulat temesvári múzeuma a lefolyt esztendőben a könyvtárnál ajándék útján 68, áll. letét útján 30, összesen 112 dbbal gyarapodott.

A társulati múzeum törzsanyagának állománya az év végén a könyvtárnál 5412 db volt.

A városi nyilvános könyvtár ügyeinek ellátásáról a városi tanács *Bellai* József tisztb. tanácsnoknak könyvtárigazgatóvá való kinevezésével s egy szakdíjnak alkalmazásával gondoskodott addig is, míg a könyvtár nagyobb fejlődése folytán külön tisztviselői állások szervezése válik szükségessé. A városi tanács azon kérelme azonban, hogy a könyvtár rohamosabb fejlesztéséről évi 10,000 koronás rendes államsegély útján történjek gondoskodás, a főfelügyelőség javadalmának kereteire való tekintettel nem volt teljesíthető, a főfelügyelőség azonban 25,000 korona beruházási segély kieszközlése útján remél a közel jövőben a könyvtár tervszerű fejlesztéséhez hozzájárulni.

A könyvtár a lefolyt esztendőben ajándék útján 634, letét útján 1528, az államsegélyből vétel útján 38, egyéb vétel és csere útján 670, összesen 2870 dbbal gyarapodott.

Vételre fordított az államsegélyből 219·29 korona, egyéb forrásokból 2128·79 korona, összesen 2348·08 korona. A könyvtár törzsanyagának állománya az év végén 47,580 db volt.

A könyvtárnak 1905-ben 1500 korona államsegély utalványoztatott, de a felhasználási terv csak az év végén kerülvén a főfelügyelőség elé, a beszerzések nem történhettek meg, s ez összegből eddig csak 219·29 korona lett felhasználva.

A könyvtárból 236 nyitási napon 423 olvasó 1516 kötetet használt, 1266 térítvényre pedig 2531 db kölcsönöztetett ki.

Az intézet zárószámadása 5320·68 korona bevétellel és 4039·97 korona kiadással zárulván, a pénztári maradvány 1280·71 korona.

Verseczen a városi múzeum és könyvtár végleges elhelyezésének ügye ismét egy lépéssel közelebb jutott a megvalósulás-

hoz. A városi hatóság által 1904-ben a gyűjtemények befogadására kijelölt községi Fröbel-gyermekkert épület átalakítási költségei a néhai *Czigler* Győző, orsz. felügyelő által kidolgozott költségvetés alapján 14,000 koronában állapíttatván meg, a főfelügyelőség megtette a lépéseket, hogy ez összeg fedezéséről 1906-tól kezdve évi 5000 korona részletben folyósítandó államsegély útján történjék gondoskodás. Ez összeg megszavazása esetén a már korábban folyósított 6000 korona segély a belső felszerelés költségeire fog fedezetet nyújtani.

A városi gyűjtemények közül a lefolyt évben a könyvtár ajándék útján 1083, az államsegélyből vétel útján 18, egyéb vétel és csere útján 226, összesen 1327 dbbal gyarapodott. Vételre fordított a könyvtárnál az államsegélyből 500 korona, egyéb forrásokból 701'68 korona, összesen 1201'68 korona.

A könyvtár törzsanyagának állománya 19,991 db volt.

A könyvtár 93 nyitási napon állt a közönség használatára, de a használatról megfelelő nyilvántartás híján nincsenek adataink; 2709 térítvényre 2709 dbot kölcsönöztek ki belőle.

A felsorolt adatok összegezésével a következő képet nyerjük az állami felügyelet alatt álló könyvtárak száma s jellege felől:

Önálló nyilvános könyvtár 21 van közöttük, ú. m. az alsókubini Csaplovics-könyvtár, az aradi Kölcsey-Egyesület könyvtára, a budai könyvtár, a budapesti Ráday-könyvtár, a debreczeni ev. ref. főiskola könyvtára, az eperjesi ág. ev. kollegium könyvtára, a győri városi könyvtár, a hódmezővásárhelyi és a kiskunhalasi ev. ref. főgimnáziumok könyvtárai, a kassai múzeum könyvtára, a kecskeméti városi könyvtár, a losonci városi közkönyvtár, s lőcsei ág. ev. egyház könyvtára, a máramaroszigeti ev. ref. főiskola könyvtára, a miskolci ág. ev. egyház könyvtára, a pápai ev. ref. főiskola könyvtára, a pozsonyi városi közkönyvtár, a szabadkai városi közkönyvtár, a szegedi Somogyi-könyvtár, a Vasvármegyei Kultur-Egyesület szombathelyi könyvtára s a verseczi városi könyvtár. Ezek közül az aradi, debreczeni, kassai, kecskeméti, pápai, szabadkai, szegedi, szombathelyi és verseczi könyvtárak múzeumokkal állanak kapcsolatban és azok önálló osztályát képezik.

Kisebb méretű, de nyilvános használatra szánt általános jellegű könyvtárakkal vannak kiegészítve az aranyosmaróti,

balassagyarmati, besztercebányai, deési, esztergomi, felkai, gyulai, gyulafehérvári, ipolysági, magyaróvári, máramarosszigeti, miskolci, nagybányai, nagykarolyi, nagyváradi, nyiregyházai, nyitrai, pécsi, poprádi, selmeczbányai, sepsziszentgyörgyi, szatmári, szegszárdi, szentesi, a turócszentmártoni, vácsi és veszprémi múzeumok.

A többi gyűjtemények közül a békéscsabai, dévai, esztergomi, keszthelyi, kolozsvári, komáromi múzeumok, pozsonyi természet-tudományi múzeum, a rimaszombati, szamosujvári múzeumok, a két temesvári múzeum és a zombori múzeum könyvtárai szak-könyvtár jellegével bírnak és első sorban az illető társulatok tagjainak állanak rendelkezésre.

Az intézetek közül tehát az önálló nyilvános jellegű könyvtárakon kívül 39 áll könyvgyűjteményével a könyvtári ügy szolgálatában.

Megjegyezzük, hogy a nagyváradi jogakadémia könyvtára, mely csak a kötelespéldányok révén tartozott a főfelügyelőség kötelekébe, az összeállításban nem szerepel.